

ТАЪЛИМ ТИЗИМИДА ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАР ВА УЛАРНИНГ ҚЎЛЛАНИЛИШИ

И.Б.Маттиев

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти

“Тилларни ўқитиш” кафедраси катта

ўқитувчиси (PhD), доцент

ilhom_matiev@gmail.uz

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6026633>

Аннотация: Ушбу мақолада Ўзбекистон Республикаси узлуксиз таълим тизимида инновацион технологияларидан унумли фойдаланиш, инновацион фаолиятни ташкил этиш, изчиллигини таъминлаш ҳамда уни аниқ мақсадга йўналтирилган ҳолда йўлга қўйиш масалалари борасида сўз юритилган.

Калит сўзлар: интеграция, инновацион фаолият, бошқарув, йўналтирилган, ўзлаштириш, жорий этиш, жараён, билим олиш, шароит, имкониятлар, таълим-тарбия, глобаллашув жараёнлари.

Жаҳонда интеграция ва глобаллашув жараёнлари чуқурлашиб, ҳаётнинг барча жабҳаларини, биринчи навбатда, таълим соҳасини кенг қамраб олмоқда. Илгари мамлакатнинг тараққиёти ва куч-қудрати ундаги мавжуд бўлган табиий бойликлар ва иқтисодий салоҳияти билан боғланган бўлса, бугунги кунда ҳар қайси миллат имконияти, ундаги билим ва маърифат, инсонларнинг интеллектуал ва маънавий салоҳияти билан белгиланмоқда. Олий таълим муассасаларида таълим жараёнини жумладан, ўқув машғулотини ташкил этиш, бошқариш ва ривожлантириш давлат таълим стандартлари талаблари асосида ташкил қилишнинг илмий асосланган тизимини яратишга эришиш билан Миллий дастурда белгиланган мақсад ва вазифаларини ижросини таъминлашда кенг имкониятлар яратилади. Шунинг учун ҳам Миллий дастурда таълим жараёни, мазмунини ислоҳ қилиш асосан меъёрий ҳужжатлар мажмуи (Давлат таълим стандарти, ўқув режалари ва фан дастурлари) асосида, кадрларга таълим-тарбия бериш миллий истиқлол ғояларига мувофиқ амалга оширилиши алоҳида таъкидлаб ўтилган. Олдимизда турган буюк вазифаларни ечишнинг асосий омили, уларни ҳал қилишнинг ягона шарти, баркамол шахсни, ҳар томонлама етук авлодни тарбиялаб вояга етказишдан иборат. Юртимизнинг ёруғ келажагини, халқимизнинг ҳеч кимдан кам бўлмасдан фаровон яшашини таъминлашга қаратилган бу вазифаларни адо этиш, барчамизнинг инсоний бурчимиз.

“Таълим тўғрисида”ги қонун ва “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури”да олий таълимни ривожлантириш, таълим-тарбия ишлари сифатини яхшилаш, бўлажак мутахассисларда ижодкорлик қobiliятини шакллантириш зарурлиги таъкидлаб ўтилган. Таълим педагог ва талабаларнинг ақлий меҳнати, фаоллик ва ижодий фикрлашидан иборат бўлган кўпқиррали ва мураккаб жараён ҳисобланади. Олий таълим тизимини тубдан такомиллаштириш, мамлакатимизни ижтимоий-иқтисодий ривожлантириш борасидаги устувор вазифаларга мос ҳолда, кадрлар тайёрлашнинг маъно-мазмунини тубдан қайта кўриб чиқиш, халқаро стандартлар даражасида олий малакали мутахассислар тайёрлаш учун зарур шароитлар яратиш мақсадида

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелда “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ-2909-сон қарорида белгиланган вазифалар қаторида ўқув жараёнига халқаро таълим стандартларига асосланган энг замонавий педагогик технологиялар, таълим дастурлари ва ўқув-методик материалларни кенг жорий этиш энг муҳим вазифалар этиб белгиланди. Ушбу долзарб вазифаларни амалга ошириш орқали малакали мутахассисларни тайёрлашда олий таълим муассасаларида янгича ёндашувларни ишлаб чиқиш муҳим ҳисобланади. Бу вазифаларни амалга оширишда хориж тажрибаларидан самарали фойдаланиш ва улар асосида ўқув машғулотларини ташкил этиш лозим. Олий таълимда инновацион технологиялар дейилганда турли педагогик янгиликларни яратиш, қабул қилиш, баҳолаш, ўзлаштириш ва амалга жорий этиш жараёнини бошқариш тушунилади. ОТМларида яратилган шароит ва имкониятлар энг сўнгги инновация намуналарини жорий этиш учун мослаштирилгани педагог ва талабаларнинг ижодий фаоллигини кучайтириш учун хизмат қилмоқда.

Бугунги кунда таълим тизимида инновацион технологияларни қўллашга бўлган қизиқиш, эътибор кундан-кунга кучайиб бормоқда. Бундай бўлишнинг сабабларидан бири, шу вақтгача таълим мақсадлари талабаларни фақат тайёр билимларни ўзлаштириб олишга қаратилган бўлса, замонавий технологиялар уларни эгаллаётган билимларини ўзлари қидириб топишларига, ҳатто хулосаларни ҳам ўзлари келтириб чиқаришларига ўргатади. Инновацион технологиялар педагогик жараёнда педагог ва талаба фаолиятига янгилик, ўзгартиришлар киритиш бўлиб, уни амалга оширишда интерфаол усуллардан фойдаланишни тақозо этади. Интерфаол усуллар таълим жараёнида қатнашаётган ҳар бир талабанинг фаоллигига, эркин ва мустақил фикр юритишга асосланади. Бу усуллардан фойдаланганда билим олиш талаба учун қизиқарли машғулотга айланади, талабалар педагоглар ёрдами ва ҳамкорлигида мустақил ишлаш кўникма ва малакаларига эга бўладилар. Талабалар янги билимларни илмий изланиш, тадқиқотчилик, тажриба-синовлар ўтказиш асосида ўзлаштирадилар. Таълим жараёнини ташкил этишнинг асосий шакли ўқув машғулотиدير. Ҳозирги пайтда унинг турли ноанъанавий шакллари жорий этилмоқда. Бундай машғулотлар талабанинг ижодий қобилиятини ўстириш, ақлий салоҳиятини кучайтириш, илмий дунёқарашини кенгайтириш ва ҳар бир янгиликни тез қабул қила олиш кўникма ва малакаларини шакллантиради. Ўқув машғулоти жараёнида инновацион технологияларни қўллаш талабаларда илмий изланишга қизиқишни уйғотади, ижодкорлик ва бунёдкорлик қобилиятини ривожлантиради. Натижада эгалланган билим, кўникма ва малакалар амалий фаолиятда татбиқ этилади, ўзлаштириш сифати ошади. Бунинг учун педагог маҳоратли бўлиши ва мавзуларнинг мазмунига қараб ўқув машғулотини тўғри режалаштириши, машғулот давомида барча талабаларни фаол ишлашларига эришмоғи лозим.

Шундай қилиб, инновацион фаолият таълим-тарбия жараёнида талаба ва педагогни ҳамкорга айланти ради, ўқув машғулотини қизиқарли ва самарали бўлишини таъминлайди. Инновацияларнинг самарадорлигини аниқлашда талабаларнинг фан асосларини ўзлаштириш натижаларига қараб фикр юритиш зарур. Бугунги кунда талабаларнинг билим эгаллашларида ахборот коммуникация воситаларидан кенг кўламда фойдаланилмоқда. Айниқса, компьютерда ишлаш, турли тармоқлардан керакли маълумотларни излаб топиш ва ўзлаштириб олиш,

Интернетдан фойдаланиш талабаларнинг қизиқарли машғулотларига айланиб бормоқда. Фақат бунда компьютер саводхонлиги мукамал бўлиши талаб этилади. Бу ҳам инновацион фаолият бўлиб, талабаларда махсус билим, кўникма ва малакаларнинг шаклланишини тақозо этади.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 28 май 2012 йил 1761-сонли “Малакали педагог кадрлар тайёрлаш ҳамда олий таълими муассасаларини шундай кадрлар билан таъминлаш тизимини янада такомиллаштиришга оид чора-тадбирлар тўғрисида”ги қарори.
2. Абдукаримов М., Гаимназаров О.Г. Олий таълим муассасаларида машғулоти ахборот технологиялари воситалари асосида ташкил этиш // “Ўрта махсус касб-хунар таълими тизими учун педагог кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш сифатини таъминлашнинг илмий-услубий асослари” республика илмий-амалий конференция материаллари. - Т., 2006.
3. Алимова Н.С. Таълим тизимига педагогик технологияни татбиқ этиш таълим олувчиларда касбий кўникма ва малакаларни шакллантириш омили. “Инновацион фан-таълим тизимини ривожлантиришнинг баркамол авлодни вояга етказишдаги роли ва аҳамияти”. Илмий-амалий конференция материаллари тўплами. ТДАУ. 30 май 2014 йил. II-китоб.
4. Бойназаров Б. Фанларни ўқитишда ахборот технологияларини қўллаш. “Инновацион фан-таълим тизимини ривожлантиришнинг баркамол авлодни вояга етказишдаги роли ва аҳамияти”. Илмий-амалий конференция материаллари тўплами. ТДАУ. 30 май 2014 йил. II-китоб.
5. Мавлянов А., Абдалова С., Юсупова Л. Интерфаол усуллардан фойдаланиб ўтиладиган машғулотларда таълим олувчиларнинг мустақил фикрлашини ривожлантириш. - Т.: Фан ва технология, 2009.